بوئے گل

یعنے

غزلہائے جدید

از

شبلی نعمانی

باہتمام خاکسار رشید احمد

در مطبع احمدی علیگڑھ طبع شد ۱۹۰۰

اکتوبر ۱۹۰۸ء

پیک فرخنده قدم مژده سرا می آید
گر سفر یار سفر کردهٔ ما می آید

رفت از شهر بدان سان که بهاران ز چمن
آمد آن گونه که در باغ صبا می آید

گوییا یوسف گم گشته به کنعان آمد
یا نگار یمنی سوئے سبا می آید

رفتنش گرچه بکام دل احباب نبود
چون بیامد به مراد دل ما می آید

خوی خوش لیک همان لطف و صفا هست که بود
هم بدان قاعدهٔ مهر و وفا می آید

شیشه هائے دل عشاق بچینید ز راه
که گزندش رسد ار در ته پا می آید

فرنهید آب به خاک سر راهش کین کار
شیوه هست که از دیدهٔ ما می آید

دیده و دل همه دکان تماشا چیند
کان تماشا کدهٔ حسن و ادا می آید

ابروان خنجر و گیسوی فرشته کمند
ترک شوخی است ز میدان وغا می آید

بوی جانی که مشامِ دل و جان تازه کند — میتوان یافت گر آن بندِ قبا می آید

هر کجا می گذرد عطر فشان می گذرد — هر نسیمی که از آن زلفِ دوتا می آید

آمد و از دلِ ما صبر و سکون می طلبد — شاه بنگر که به آیینِ گدا می آید

کار ز اندازه مبرای نگهِ شوق که او — روی ننهفته و به آیینِ حیا می آید

ای دعای سحر از چرخ فرود آی کنون — کان که میجستی او را به دعا می آید

شبلی غمزه آورد دل و دین به نثار — غیر ازین چیست که از دستِ گدا می آید

۱۴- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ع

هرچه هست از لبِ گلفام خوش است — نه همین بوسه که دشنام خوش است

عشق را اوّل و آخر نبود — هم در آغاز و هم انجام خوش است

مدعی از هوسِ خام گذشت — گر به با نیز نشد رام خوش است

باده را نیست خود از لعل گزیر — بوسه از پس دشنام خوش است

مے نیرزد به جوی مسندِ جم — وین حکایت ز لبِ جام خوش است

هر دمی بنده خویشم میخوان — که مرا نیز همین نام خوش است

بوسه بے طلبش نیز نکوست — گرچه این شیوه به ابرام خوش است

نتوان پرده به خورشید کشید — روی او جلوه گهِ عام خوش است

بگذر از بادہ بہ پیری شبلی
زانکہ ہر کار بہ ہنگام خوش است

۱۵- اکتوبر ۱۹۰۸ء

لکھنؤ

آں شوخ بس کہ پایہ حسنش بلند بود
ہر شیوہ اش بلائے دل دردمند بود

در شوق، پاس گرمی نازش بجا نماند
با آں کہ کار با صنمے خود پسند بود

سنجیدہ ایم فتنہ محشر بہ قامتش
یک نیزہ قد فتنہ طرازش بلند بود

ہر گز حدیث شوق بہ پایاں نیامدہ ست
یارب کدام جا سر ایں رشتہ بند بود

می بینم ایں کہ قیمت دل تا کجا کشد
پرسد ز من کہ نرخ متاع تو چند بود

تو یک نگاہ ناز زیاں کردی و مرا
سرمایہ کہ بود دل مستمند بود

شبلی ز ہجر اوست کہ ذوق سخن نماند
شکر فشانیم ہمہ زاں نوشخند بود

۱۶- اکتوبر ۱۹۰۸ء

نسیم صبح بیا۔ راحتے بہ جاں برساں
پیام بندہ بہ آں خاک آستاں برساں

متاع جاں و ہم ار پائے مزد می خواہی (باجرت)
وگرنہ لطف بفرمائے و رائگاں برساں

وفور شوق شکیبائی تواند شد ۔ روا مدار درنگ و همین زمان برسان
حدیث شوق نه چندان که در بیان گنجد ۔ اگر نه جمله توان آنچه مے توان برسان
تصرفے مکن از پیش خود در و چیزے ۔ چنان که با تو بگویم تو هم چنان برسان
به آستانهٔ او سر نه و زروئے ادب ۔ درود گوی و دعایم زمان زمان برسان
بگو که بر طبق وعدہائے پے در پے ۔ بیا و مرتبۂ من به آسمان برسان

سلامِ شوق و تمنا ز بندہ نعمانی ۔ به ساکنانِ در او یگان یگان برسان

۱۷- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

دل و دین باختم زین پیش و اکنون جان فدا کردم ۔ محبت را همین یک وام بر من بود ادا کردم
تماشا داشت آن هنگامه خیزیهای ایامم ۔ دریغ از زود کاریها که مکتوبِ تو وا کردم
خیالِ خام پختن ہائے یاران عالمے دارد ۔ غلط کردم که آن بے مهر را درد آشنا کردم
متاعی گر بدست آسان فتد، قدری نمی دارد ۔ به او دل را فزون خواستم اوّل بہا[۱] کردم
شب وصلے و شغلے اینچنین، صد رہ نصیبم باد ۔ که تو بندِ قبا را عقده بربستی و وا کردم
نیم در بند پاسخ، اول کارست میدانی ۔ به این شادم که آن بت را به پیغام آشنا کردم
دلِ افسرده را آئینِ عشق آموختم شبلی ۔ مسے میداشتم با خویش زرتم کیمیا کردم

۱؎ بہا کردن مول کرنا ۱۲

۱۷-اکتوبر ۱۹۰۸ء

زجاں گذشتم و بازم بہ برنمے آید
کہ نیست زر و رم وآں بت بہ زر نمی آید

اگرچہ پایہ بلند ست پارسائی را
ولے ز فتنۂ چشم تو بر نمی آید

ز بسکہ از ہمہ سو در کشاکش افتادہ ست
خدنگِ ناز ز دل تا جگر نمی آید

فراقِ و ہجر و یار خوشے بود کہ درو
پس از گذشتنِ شب ہم سحر نمی آید

دل ار بدست تو افتد نثار خوباں کن
کہ ایں متاع بکار دگر نمی آید

بہ جاں سپردنِ من دیر اگر بود ایں ست
کہ یار زود تر از زود تر نمی آید

جدا ز دوست شبِ ماہتاب را چکنم
کہ کارِ عارضِ او از قمر نمی آید

چناں بہ حلقۂ آغوشم آں نگار آید
کہ مہ بہ ہالہ ازیں خوب تر نمی آید

بہ خواریے کہ ز کوئے تو رفت لقمانی
گماں برم کہ ازیں پس دگر نمی آید

۱۸-اکتوبر ۱۹۰۸ء

بہ حالِ خستہ اش رحمی تواں کرد
کہ مرگم عشق را بے خانماں کرد

رہ و آئینِ تقوی نیز بد نیست
اگر کارے نباشد مے تواں کرد

نصیبِ عاشق از رویش ہمیں بود
کہ جائے بوسہ را یک نشاں کرد

به رندی نام نیکو زاں برآورد — که دل را هرچه من گفتم همان کرد

به وقت جاں سپردن گفت زاہد — نکردم عشق، اما مے تواں کرد

دل از خوباں گرفتی خوب کردی — ولیکن ذوق و عرفاں را زیاں کرد

محبت پایه بالا برد، دل را — زمینے را ربود و آسماں کرد

به بوسه دل نوازی کردی اما — ازیں ہم خوب تر کارے تواں کرد

چو تنہا با حریفاں بر نیامد — حیا را خواند و بر خود پاسباں کرد

نہفت از دیدۂ اہل نظر، ہم — جمالے اینچنیں را رائگاں کرد

اگر سرگشتگیِ بختم ایں است — زمیں را میتواند آسماں کرد

مرا از پیرِ گردوں، شکوه نیست — که با من ہرچه کرد، آں نوجواں کرد

لبم چوں خواست با او شرحِ الفت — نگه را نیز با خود ہم زباں کرد

بگو با ساقیے، کاموزشِ فن — ترا می باید از چشمِ فلاں کرد

مرا از عشق خود، خود میکند منع — چنانش چرخ بر من مہرباں کرد

به یاراں معنیِ تیرِ قضا را — نگاهِ شوخ او خاطر نشاں کرد

جنوں، یا رندی و شاہد پرستی — یکے زیں کارہا آخر تو[illegible] کرد

ہماں کرد از سخن در ہند شبلی
که صائب در سوادِ اصفہاں کرد

۲۰ - اکتوبر ۱۹۰۸ء

من اگر پیروی شیوۂ مستاں کردم
کسب ایں فن ہمہ زاں نرگس فتاں کردم

کار مستوری و شاہد طلبی ہر دو خوش است
شکر ایزد کہ ہم ایں کردم و ہم آں کردم

نگہ گرم در آخر ہمہ پیدا بہ تو گفت
آں ہمہ راز کہ عمرے ز تو پنہاں کردم

با مے و بادہ بہ پیرانہ سرم کار افتاد
آہ ازاں تقوی سی سالہ کہ نقصاں کردم

بوسۂ بے ادبم با تو بہ مستی کردہ است
شیوہ ہائے کہ ہم از لعل تو پنہاں کردم

چشم لطف از تو بہ اندازۂ آں می دارم
کہ من از نام نکو بہر تو نقصاں کردم

زاں بہ سر مستی و رندی شدم آوازہ کہ من
آنچہ آں نرگس می خوارہ بگفت آں کردم

جاں سپردم بہ فراق تو و از غم رستم
مشکلے بود کہ بر خویشتن آساں کردم

در جنوں نیز ز اندازۂ و آئیں نشدم
زلف آں ساں کہ بفرمود ہماں ساں کردم

ہر غبارے کہ ز کوئے تو بخیزد گوید
سرمہ در رہ گذر باد پریشاں کردم

شبلی ایں فن نہ بہ ایں شیوہ و آئیں بودہ است
پیش ازیں کالبدے بود کہ من جاں کردم

۲۱ - اکتوبر ۱۹۰۸ء

راز پنہاں بود ... | بسے نماند کہ ایں حرف داستاں گردد

زنیش عشق ہنوز ارمغانے بری ذوق
بباش، تا قدرے آشنای جان گردد

بلند پائگی خاک کشتگاں این است
کہ با نسیم رہِ دوست ہم عناں گردد

بہ پیش غیر بہ دشنامم امتیاز مدہ
روا مدار کہ خود سود من زیاں گردد

اگرچہ زخم و لم، روئے در بہی آورد
ز خندۂ نمکین، باز ہم چناں گردد

زبسکہ نام تو از ذوق بر لبم گذرد،
عجب نباشد اگر غیر بدگماں گردد

اگر بہ وصل تو مستانہ جوشیم این است
متاعِ بوسہ بہ تبسم کہ رائگاں گردد

بہ این صفت، لب بہ لب نمی کند عاشق
حدیث دوست بہ ذوقے کہ وردہاں گردد

بہ بینہ گوہر فطرت کہ نام او شبلی است
چناں مکن کہ ز دستِ تو رائگاں گردد

۲۲- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

چشمش بہ سوئے مانگہِ ناتمام کرد
ساقی بہ جام ریخت، می نارسیدہ را

ذوق نظر بہ لذتِ کاوش نمی رسد
داغم ازیں کہ دل [illegible] نتواں کرد دیدہ را

صد بار در حریم چمن پیش روئے تو
گلچیں بہ خا[illegible] چیدہ را

ہنگامۂ خرام تو شوریدہ وقت کرد
آں کشتگا[illegible] [illegible]یدہ را

شیرینی لبش بہ شکر غوطہ میدھد
دشنام ہائے [illegible]

آہ، از کرشمۂ تو کہ تعلیم نازداد
آں چشم ہائے [illegible]

شبلی اگر حریف و نظر باز بودہ است
عیبش مکن کہ در نتواں بست دیدہ را

۲۲- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

روزگارے ست کہ فرزانہ و دانا بودم — حالیا مصلحت آں است کہ ناداں باشم
عشق ہرچند بہ دست تو بہ ہیچم نفروخت — قیمتم کم مکن ازیں بیش کہ ارزاں باشم
خونِ دل میخورم از حسرتِ ناکردہ گناں — آں شد اے دوست کہ از کردہ پشیماں باشم
بہ شکر خندۂ لطفِ تو تسلی نشوم — من کہ خو کردۂ آں غمزۂ پنہاں باشم
ہندوے زلفِ تو چوں کفر فروشی بکند — ننگ من باشد اگر زاں کہ مسلماں باشم

۲۳- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

من نہ از اربابِ تقویٰ بودہ ام — بامی و نَے بودہ ام تا بودہ ام
[illegible]رم بہرہ[illegible] — آں قدر محوِ تماشا بودہ ام
[illegible] با من نبود — در فراقِ دوست تنہا بودہ ام
[illegible]ں بیگانہ بود — روزگارے ہم بہ صحرا بودہ ام
[illegible]ال شدم — ایں دلیلِ آں کہ دانا بودہ ام
[illegible] بودم ہمنشیں — گوئیا با دوست ہر جا بودہ ام

بوسه‌ها می بُردم از روی و لبش — در شبِ وصلش به یغما بوده‌ام

دامِ وصلِ او ادا ناگشته ماند — گرچه عمری در تقاضا بوده‌ام

هم ز فیضِ شبلیِ نعمانی است — این که در هر شیوه یکتا بوده‌ام

۲۳- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

این چنین، گردنِ دعوی نه فرازد چکند — بلبلی گر همه بر خویش ننازد چکند

غیر ازین، هیچ متاعی نبود عاشق را — در قمارِ تو دل از سینه نبازد چکند

عاشق از بسکه به پیشِ تو، ز تو محروم است — دست اگر سوی تو گستاخ نیازد چکند

بسکه دردِ من از اندازهٔ درمان بگذشت — چاره گر با منِ بیچاره چه سازد چکند

شبلی دل زده، در وادیِ غم دیر رسید — گرم اگر در رهِ عشقِ تو نتازد چکند

۲۴- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

آن شوخ را به من، سرِ آن پرسش چو نماند — یعنی گُل مرا …

دل در ادای طاعتِ حق حیله جو بود — عذرم بنه که با …

افسون طرازیِ نگهِ ناز را ببین — چیزی به من …

بنگر بہ پستِ فطرتیِ صوفیانِ دہر / چیزے نیافتند و سرِ جستجو زنند

ہر چند آں نوازشِ ظاہر بہاں نجست / پیداست ایں کہ آں روشِ پیچ و خم زنند

در دورِ چشمِ بادہ گسارِ تو میفروش / خوں میخورد کہ میکدہ را آبرو زنند

شبلی ہر انچہ داشت بہ دل بر زباں فگند / گویا کہ کار با صنمِ تند خو زنند

۲۴- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ع

دل نثارِ غمزۂ غمازِ مے بایست کرد / انچہ آخر کردم از آغاز می بایست کرد

کارِ عشقِ خوبرویاں نا مکرر شیوہ ایست / گرچہ صد رہ کردی ای دل باز می بایست کرد

در بدِ مستاں اگر زاہد زباں بکشودہ بود / ہم بداں شیشہ می باز می بایست کرد

خود پرستی ہا ترا ای دل بہ عشق آوارہ ساخت / پر خطر کاری ست بابا راز می بایست کرد

تنہا می کشتی از اں ملحے [illegible] / در چنیں کارے مرا انباز می بایست کرد

[illegible] ہاش بگوی [illegible] / پیروی غمزۂ غماز می بایست کرد

[illegible] شت / من براہم کیں سوالش باز می بایست کرد

[illegible] ی عشق [illegible] یست / اوّل ایں آئینہ را پرداز می بایست کرد

[illegible] یں کار را / ہم بہ عنوانِ دگر آغاز می بایست کرد

[illegible] ی وہی / ابتدا از آں غمزۂ غماز می بایست کرد

گر خداوندی ہوس داری در اقلیم سخن | بندگی حافظ شیراز می بایست کرد

ما به این قدر از تو راضی نیستیم اندر سخن
شبلیا سحر ست این اعجاز می بایست کرد

۲۵- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

شاہدانِ باغ در ہجر تو زار افتادہ اند | این قیاس از نرگس بیماری می بایست کرد
شرط ہمت نیست تنہا بادہ و ساغر زدن | محتسب را نیز با خود یار می بایست کرد
نا تمامی ہای سحر سامری دانی چیست؟ | کسب این فن از نگاہ یاری می بایست کرد
از غلط رفتی بہ یوسف در تماشاگاہ حسن | انتظار گرمیِ بازار می بایست کرد
شیوہ ہای دلبری را خوب می داند ولی | انچہ با ما کرد، با اغیار می بایست کرد
با بدان ہم چشم لطفی ای چمن پیرای صنع | انچہ با گل کردہ، با خار می بایست کرد
ہر کسی چون شیخ میدان یار مرد نیست | اندرین فن زحمت بسیار می بایست کرد
جام می یا بوسۂ لعل شراب آلود او | زین دو کار ...
منبر و محراب، درس عشق را شایستہ نیست | شرح اسرا...
نامہ و قاصد حریف آن بت خود کام نیست | خود ...
بوسہ تنہا نشکند خمیازۂ ذوق مرا | تلخی و شناد...
گرچہ شبلی در جہان جز عاشقی کاری نکرد | من برانم کہ ...

۲۷ - اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

شیخم شریک بادہ و ساغر نگشتہ است
یعنی کہ از طریق ریا برنگشتہ است

دانم ازیں کہ رندی و مستیم ہنوز
با تقوی گذشتہ برابر نگشتہ است

ذوقِ حدیث عشق نتواں بدیں سخن
صد بار گفتہ ایم و مکرر نگشتہ است

آلودگی بہ دامنِ پاکاں نمی رسد
گوہر در آب بودہ ولی تر نگشتہ است

یک کس نبودہ است کہ بر من دلش نسوخت
واں شوخ دیدہ را مژہ تر نگشتہ است

شبلی طمع مدار کہ از عشق وا شوم
زیں راہ ہر کہ رفت دگر برنگشتہ است

۲۸ - اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

... گماں نبود
خوش بود آں کہ از محبت عیاں نبود

... ں شناخت
کیں جور از تو بودہ و از آسماں نبود

... دہ مگر
مارا بہ نکتہ دانی او ایں گماں نبود

... تیدہ ایم
با آں کہ دوست نیز بہ ما مہرباں نبود

... س
کز تیر ہائے غمزہ یکے در کماں نبود

... ردہ ایم
وربیش می کشید بہا ہم گراں نبود

این شیوه زین و سلسله بیرون نبود	جور از تو بوده است گر از آسمان نبود
صد حرف راز بود نہان در نگاہ من	شادم که کار با صنمے نکته دان نبود
یک رہ نسیم دوست نیاورد بوی دوست	گویا به سوی ما رہ این کاروان نبود
از شرم یار پرس که در خلوت وصال	ما بوده ایم و یار و کسے درمیان نبود
صد بار از سحاب گرو برد چشم من[1]	با آں که در سرشک گریه ہنوزش روان نبود
در بزم عام نیز به ما لطف داشت لیک	زاں شیوه ہائے خاص یکی درمیان نبود

در حیرتم که پاکی گفتارش از کجاست
شبلی مگر ز مردم ہندوستان نبود

۲۹ اکتوبر ۱۹۰۸ء

خواہید اگر که عیش و نشاط افزون کنید	دیوانه ایست عقل ز شہرش برون کنید
عمرے ست این که عاقل و فرزانه بوده اید	ہم بد نباشد ار دو سه ماہی جنون کنید
دور از وصال دوست نشاطم حرام باد	در جام باده گر تبو انر
من نیز ہمچو شیخ دم از زہد می زنم	اول مرا به باد
کار از بروں گذشت مے لیضان عشق را	گر گردنی ست
زاہد لبے و دیده به جائی نه برد راه	باری بسوی میک

[1] گرو بردن، سبقت لیجانا ۱۲

سرمستی سیم نتواند ز جاے برد ۔۔۔ ما را بہ نشئہ نگہے آزموں کنید

فرصت ز دست میرود ار دیر میکشد
اگر کرون ہست چارۂ شبلی کنوں کنید

تیمار خستۂ غم الفت نمیتواں ۔۔۔ من خود بہ حیرتم چہ بگویم کہ چوں کنید

۲۹- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

گرچہ از دل طمع بود کہ شیدا نہ شود ۔۔۔ لیک چوں شد نتواں گفت کہ رسوا نشود

سوز غم ہست گزندی کہ بافسوں نرود ۔۔۔ ور دو عشق تست بلائے کہ ز سر وا نشود

گر عنانِ نگہِ شوق بدستم بودے ۔۔۔ سہل می بود کہ عشقم بہ تو پیدا نشود

شاہدِ شوخ کسے را نہ شود در فرماں ۔۔۔ ور شود نیز بہ لطف و بہ مدارا نشود

لحت آں ست کہ سازی باہجر
ر بہ کام تو گوارا نہ شود

توبر سنہ ۱۹۰۸ء

تند ۔۔۔ سوز عیاں نگشتہ و عشق نبودہ را

م ۔۔۔ ما از تو مے خریم متاع نبودہ را

م او ۔۔۔ کردیم فہم از تو سخن ناشنودہ را

لطفش نہ عیبِ پیش ز بالودہ ہست و بیش — گویا عزیز داشت دلِ نو ربودہ را

دل را ز غمزہ باز گرفتن طمع مدار — نتواں ز دزد خواست متاعِ ربودہ را

در قتلِ عاشقاں چہ قدر خیرہ گشتہ است — تا آزمود بازوئے نا آزمودہ را

از بس گنہ پسندیِ من کاتبِ عمل — در نامہ ام فزود گناہِ نہ بودہ را

شبلی ز جہل بود کہ در شیوہ ہائے عشق
نا آزمودہ ایم دل آزمودہ را

۳۱ - اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

یک سر و صد گونہ سودائے نہانے داشتم — یاد آں روزے کہ من با خود جہانے داشتم

یاد آں روزے کہ دور از ماجرا ہائے جہاں — ماجرائے با نگارِ نکتہ دانے داشتم

یاد آں روزی کہ پنہاں از حریفِ بدگماں — آشتی ہائے نہاں با پاسبانے داشتم

یاد آں روزی کہ دست افشاں گذشتم از حرم — از غرورِ آں کہ من ہم آستانے داشتم

خود تو دانی با جہانم تا چہ خواہد بود کار — من کہ در آغوش...

ہیچ باک از گردشِ گردوں گردانم نہ بود — کز زمین کوچ...

یاد آں روزی کہ از ناکردہ کاری ہای خویش — ہم بہ او مے گفتم ا...

گرچہ حرفی مے نیارستم بدو گستاخ گفت — از نگاہِ شوق...

یاد آں روزی کہ من از سادہ لوحی ہای خود — با عدو...

شبلی آں جلوۂ نیرنگہائے مبہمی
بود تا وقتے کہ من خواب گرانے داشتم

۳۱ - اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ء

نہ ہمیں عاشق از جہاں برخاست — کہ ہم از نام و ہم نشاں برخاست
آسماں در کمین ما بنشست — واں جفا جو بہ امتحاں برخاست
پرسشِ جورے از و کمے کردند — زاہد از کوچۂ مغاں برخاست
سرمہ بہر چشم من آرید — گردے از کوچۂ فلاں برخاست
غم او بس کہ پائے کرد و راز — صبر بیچارہ از میاں برخاست
در فراقِ تو جملہ رنجورند — نرگس از باغ ناتواں برخاست

شبلی خستہ دل مگر جاں داد
شورے از کوچۂ فلاں برخاست

نومبر سنہ ۱۹۰۸ء

[illegible] — جورے کہ کردہ است بطور جفا نبود
[illegible] — با ما از آں ساخت کہ زود آشنا نبود
[illegible] — دیدم کہ جائے یک نگہ آشنا نبود

هر گل متاع خویش بصد ناز منفروخت — گویا به باغ بند قبای تو وا نبود

محروم مانده ایم ہنوز از شمیم زلف — وین شکوه از تو بود ز باد صبا نبود

نشگفت اگر دل از همه بیگانه گشته است — با ما که بود نیز به ما آشنا نبود

زاهد به وسعت حرم کعبه ناز داشت — وان جا به قدر یک صنمی نیز جا نبود

از بسکه جاده های غلط شاه راه گشت — بی راهه رفتیم ز طریق خطا نبود

واعظم که شبلی از می و نی بی نصیب ماند — با آن که این عزیز ز اهل ریا نبود

۱- نومبر ۱۹۰۸ء

آنچه خوشتر ز انگبین باشد — بوسهٔ لعل شکرین باشد

به دو حرفی نه کردهٔ یادم — راه و رسم وفا این باشد

بر لب او نشان بوسه بود — همچو نقشی که بر نگین باشد

می نرنجم اگر وفا نه کند — یار زود آشنا چن

دوست اگر مهربان بود چه عجب است — آسمان گ

دل ز هر کس که برد باز نه داد — شیوهٔ دلبری ہمیں

این عجب نیست گر حزین باشم — هر که عاشق بو

زاهد و رند هر دو در کاراند — شبلی آن

۳ - نومبر ۱۹۰۸ء

بھوپال

تیغش ز حالِ خسته دلان تا خبر گرفت — بارِ سرے که بر تنِ ما بود، بر گرفت

پار مستور و رند ہر دو دم از عشق می زنند — آه این چه آتشے ست که خشک و تر گرفت

ہر چند نامه ام، ہمه با لُست پاره کرد — یکبار می توان ز کفِ نامه بر گرفت

ترسم که فتنه دگر اندر جہان فتد — کان نو بہارِ ناز ز رُخ پرده بر گرفت

تخمِ امیدِ ما به زمین ماند و غیر را — نخلِ ہوس شگوفه فشاند و ثمر گرفت

عاشق نه دیده ایم به فرقے که آن قبا — گستاخ و خیره آمد و تنگش به بر گرفت

شیرینیٔ به لذتِ دشنامِ او نبود — گویا ز نوشِ لعلِ لبش در شکر گرفت

غافل به خوابِ نازِ تو خفتی و بوسه ام — کامِ خود از دہان و لبانِ تو بر گرفت

[illegible] سپید — معذور باش دار پے کارِ دگر گرفت

[illegible] بود — گویا که درس گریه ز مژگانِ تر گرفت

[illegible] ست — یا آن که شمع راهِ فنا پیشتر گرفت

[illegible] ت از و — روی چنان که ز تو نتوان دیده بر گرفت

[illegible] ت — بارِ غمے که بر دلِ ما بود بر گرفت

[illegible] ه — گمره ترا ز تو آن که ترا راه بر گرفت

آمد بہار و روی زمیں لالہ زار گشت — یا بود آتشے کہ بہ ہر گوشہ در گرفت

بر تختگاہِ شاخ چو خسرو نشست گل — مرغ آں نوای باربدی را ز سر گرفت

شبلی فسانۂ غم الفت تمام گفت ،
مجنوں تمام کردہ او را ز سر گرفت ،

۳- نومبر ۱۹۰۸ء

این زبازیٔ فلک کج نہاد نیست — در وصل نیز عاشق غمدیدہ شاد نیست

دریافتیم مستیِ ذوق وصال را — این نشہ ہم ز حوصلۂ ما زیاد نیست

ہر لحظہ چشم مست تو بنیاد می کند — آں شیوہ ہا کہ خود نگہت را بہ یاد نیست

فارغ دلی بہ بہرہ ہر کس نمی رسد — تاجی است این کہ دست زکیقباد نیست

سازد بمن کہ بگذرم از دشمنیِ غیر — این نیز شیوۂ ز ستم ہست و داد نیست

کنوں چہ گویمت کہ بہائی دلم چہ بود — تو خود فراشتی و مرا نیز یاد نیست

مجنوں کہ در گزیدنِ لیلیٰ غلط نمود — در درسگاہِ عشق ہنوز [illegible]

ایمانِ ما اگرچہ بہ تقلید بودہ است — طعنم مزن کہ کفر تو ہم اجتہ[illegible]

در قتل ما بہ تیغ سنانت چہ حاجت است — گویا ترا بہ غمزہ خود اعتماد نیست

می داند اینقدر کہ زجان خستیم دریغ — ہر چند در وفا بہ منش اعتماد نیست

شبلی اگر ز اہل صفا نیست گو مباش — این بس کہ آشنای [illegible]

۴- نومبر ۱۹۰۸ء

دلبراں جور بوزند و جفا نیز کنند
فال وصل ارچہ بگیرند ز آغوش و کنار
حرف انکار ز خوباں ہمہ از دل نہ بود
اینکہ گویند بتاں را کرمے نیز بود
گاہ گاہے بہ من خستہ بید دل وار

ویں خبر افسانہ نباشد کہ وفا نیز کنند
ایں شگوں از گرہ بند قبا نیز کنند
گہ گہ ایں کار بہ آئین حیا نیز کنند
باد رمہست شرطیکہ بہ ما نیز کنند
التفاتے کہ بر احوال گدا نیز کنند

شبلیا نابلد کوچہ عشقیم و لے
دوستاں تہمت ایں شیوہ بما نیز کنند

۵- نومبر ۱۹۰۸ء

سرانہ سر ہوائے می و جام کردہ ایم
سحر چوں تو ار ساند
چار گفتہ ایم
ی وزبرای ایں
بشت بود
ا کہ ماہم وفا نیم

ما ابتدائے کار ز انجام کردہ ایم
عمری گذشت تا سحرے شام کردہ ایم
ما ہرچہ کردہ ایم بہ ناکام کردہ ایم
از زاہد فسردہ و لے وام کردہ ایم
ایں کار پختہ از طمع خام کردہ ایم
آں وعدہ ہا کہ با دل ناکام کردہ ایم

کار ار بہ جد و جہد بود خوب تر بود
ما نیز کار بوسہ بہ ابرام کردہ ایم

۲۳- اکتوبر سنہ ۱۹۰۸ع

ایں قدر دانم کہ گبرم یا مسلمان نیستم[له] — اینقدر دانم کہ زاہد ہر چہ ہست آں نیستم
آسماں طرفی نہ خواہد بست ور سودای من — زانکہ او دون طبع و من اینقدر ارزاں نیستم
پایۂ کفر ار چہ چندر چوں منی نبود ولے — من بہ ایں شادم کہ آخر ہم مسلمان نیستم
لعل جاں بخش تو ام گر چارہ فرمای کند — من ازیں دعوی بروں آیم کہ درماں نیستم
گر چہ خود دانم کہ چنداں عاقل و دانا نیم — باز ہم چوں ناصحے بے مایہ ناداں نیستم
ہندوی زلفش چرا دامن ہمی چیند ز من — اندکے ہم کافرم چنداں مسلماں نیستم
فرصتم بادا کہ با مستی و رندی خو کنم — چوں رہ و رسم ریا را مرد میداں نیستم

شاعری از من مجو و دور از سواد بمبئی
حالیا شبلی شدم رند غزل خواں نیستم

له این غزل خلاف ترتیب نوشتہ شد، وذلک لان المقطع کان یناسب الخاتمۃ- ۱۲